

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ЕТИКА І ЕСТЕТИКА”
(для бакалаврів, спеціалістів)**

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено професором кафедри філософії *О. В. Пустовітом*

Затверджено на засіданні кафедри філософії (протокол № 13 від 14.02.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Пустовіт О. В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Етика і естетика” (для бакалаврів, спеціалістів). – К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009. – 31 с.

Методична розробка містить пояснювальну записку, плани семінарських занять, питання для самостійної роботи студентів, тести, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Естетика і етика — розділи філософії. На думку німецького філософа ХХ ст. Мартіна Хайдеггера, сутність філософії є запитування світу людиною й людини світом. Йдеться про так звані “одвічні питання” філософії: що таке щастя? що таке прекрасне? чи може бути прекрасним життя людини? яким чином і за яких умов?

Такі питання не можна вирішити остаточно. Кожне з них має тисячолітню історію. Найвидатніші мислителі, намагаючись дати відповідь на ці питання, кожен зробив свій внесок до скарбниці загальнолюдської мудрості. За визначенням Арістотеля, етика — це “філософія, що стосується людини”; Еріх Фромм, розмірковуючи про проблеми етики, пише про “мистецтво жити”, яке має спиратись на теоретичну “науку про людину”. Роздумуючи про будь-яке мистецтво, маємо звернутись до його філософії; філософія ж мистецтва це естетика. Усвідомлена ще в сиву давнину єдність істини, добра і краси зумовлює можливість поєднання естетики і етики в єдиний цілісний курс.

Цей курс має на меті ознайомлення із спадком видатних філософів, тому що кожна людина стоїть перед дилемою: вирішувати найважливіші питання власного життя самостійно, або ж скористатися досвідом, що його накопичило людство впродовж століть. (Основи курсу викладаються в посібнику О. В. Пустовіта “Етика і естетика”, виданому МАУП у 2006 р. У подальшому тексті при формулюванні завдань є посилання до відповідних сторінок цього видання).

ПЛАНИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ВІДПОВІДНО ДО ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ дисципліни “ЕТИКА І ЕСТЕТИКА”

Змістовий модуль I. Від античності до XVIII ст.

Тема 1. Етика і естетика античності

1. Прочитайте висловлювання Демокріта (ст. 255).
2. Як ви розумієте заклик “не шукати насолоди у тому, що смертно”?

3. Що таке “насолада, пов’язана з прекрасним”? Наведіть приклади.
4. Чи можлива насолада, пов’язана з потворним?
5. Напишіть невелику роботу на тему: “Насолода і її роль в людському житті”.
6. Прочитайте фрагменти творів Платона “Апологія Сократа”, “Протагор”, “Горгій”, “Бенкет” (с. 257–325).
7. Чому Сократа можна вважати попередником християнської етики?
8. Центральна категорія етики Платона — справелливість. Напишіть есе на тему “Справедливість та її роль в житті суспільства”.
9. Проаналізуйте твори Епікура, Сенеки, Епіктета (с. 325–371).
10. Напишіть невелику роботу на тему “Влада долі і свобода людини”.

Література [2; 3; 8; 15; 21; 22]

Тема 2. Етика і естетика середньовіччя

1. Прочитайте фрагменти Біблії і текст Ю. Бородая “Міф і культура” (с. 376–408).
2. Охарактеризуйте етику і естетику середньовіччя. Центральна категорія християнської етики — любов (милосердя). Напишіть есе на тему “Любов у розумінні мислителів християнства”.
3. Як виявляє себе символізм християнського мистецтва?
4. Чому твір Данте *Divina Commedia* є взірцем християнського мистецтва?
5. Що пише Августин Аврелій про природу і завдання мистецтва?
6. Як розуміли прекрасне мислителі доби середньовіччя?
7. Чому етика християнства може бути названа етикою любові?
8. Напишіть невелику роботу на тему “Прекрасне як утілення Бога”.

Література [1; 3; 7; 21; 22]

Тема 3. Етика і естетика доби Відродження

1. Прочитайте тексти Петрарки, Шекспіра, Монтеня (с. 444–468).
2. Охарактеризуйте ренесансний гуманізм.

3. Як на вашу думку, чи справді людина творить власну долю? Обґрунтуйте один з варіантів відповіді.
4. Розкрийте різницю між світоглядом католиків і світоглядом протестантів.
5. Напишіть невелику роботу на тему “Ренесансний антропоцентризм: людина як найшляхетніше створіння Бога”.

Література [3; 4; 8; 10; 13; 15]

Змістовий модуль II.

Тема 4. Етика і естетика XVII–XIX ст.

1. Прочитайте тексти Шамфора, Якімовича, Крилова, Сковороди (с. 470–478, с. 575–579).
2. Охарактеризуйте раціонізм доби Просвітництва. Чи згодні ви з твердженням Декарта: “Мислю, отже існую”? Обґрунтуйте один з варіантів відповіді.
3. Прочитайте фрагменти твору Б. Паскаля “Думки” (с. 455–468). Що пише Паскаль про двоїсту природу людини? Чи згодні ви з його висновками?
4. Влада розуму — центральна ідея філософії доби Просвітництва. Чи може влада розуму вдатися до жорстокості? Яким чином пов’язані ідеї філософів-просвітників з терором часів Французької революції? Відповіді на ці складні питання допоможе знайомство з творами О. Пушкіна і коментарем до них (с. 478–575).
5. Напишіть невелику роботу “Влада розуму та її наслідки”. Використовуючи коментар до трагедії О. С. Пушкіна “Моцарт і Сальєрі”, напишіть есе на тему “Справедливість і милосердя (любов) — як їх поєднати?”

Література [3; 5; 9; 11; 17]

Тема 5. Етика та естетика у філософії постмодерну

1. Прочитайте тексти Розанова, Шестова, Достоевського, Парамонова, Вітгенштейна, Фромма, Заходера (с. 606–665).
2. Як ви зрозуміли висловлювання В. Розанова щодо етики Достоевського?

3. Розкрийте філософські основи постмодерну.
4. У чому полягає етична концепція Вітгенштейна? Напишіть есе на тему “Незбагненність добра”.
5. Охарактеризуйте основні положення етики Е. Фромма.

Література [5; 6; 8; 11; 22]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Естетика та етика античності.
2. Естетика та етика середньовіччя.
3. Естетика доби Ренесансу.
4. Естетика доби Просвітництва.
5. Естетика Романтизму.
6. Геній як категорія естетики романтизму.
7. Уявлення про прекрасне в історії естетики.
8. Прекрасне та потворне в житті і мистецтві.
9. Комічне як естетична категорія.
10. Про природу гумору.
11. Мода як феномен культури.
12. Семантика одягу.
13. Творчість і самореалізація особистості.
14. Етика Г. С. Сковороди.
15. Аполонічне та діонісійське начала в мистецтві та історії культури.
16. Етика Ф. Ніцше.
17. Іронія як естетична категорія.
18. І. Кант про природу генія.
19. Філософ і влада (на матеріалі поеми О. С. Пушкіна “Анджело”).
20. Платонівська концепція ідеальної держави: влада філософів.
21. Категорія щастя в етиці Арістотеля: блаженство споглядання.
22. Стоїцизм і епікуреїзм: дві концепції щастя.
23. Етика Канта.
24. Естетика Канта.
25. Вчення і доля Сократа (К. Маркс. “Сократ — утілена філософія”).
26. Естетика Платона (діалоги “Гіппій Більший”, “Бенкет”).
27. “Нікомахова етика” Арістотеля.
28. Етика християнства (Нагорна проповідь).

29. Життя Ісуса Христа як утілення християнського етичного ідеалу.
30. Символізм християнського мистецтва.
31. Ренесансний титанізм (О. Лосєв. “Естетика Відродження”).
32. Неоплатонізм і естетика Відродження.
33. Леонардо да Вінчі як теоретик мистецтва (“Книга про живопис”).
34. Шопенгауер про природу генія.
35. Етика Шопенгауера (“Світ як воля і уявлення”).
36. Естетика Гегеля.
37. Естетика класицизму.
38. “Наука поезії” Горація і “Мистецтво поетичне” Буало: подібність і відмінності.
39. Естетика бароко.
40. Українське бароко: література, архітектура, музика.
41. Художній образ у поезії бароко: Маріно і Гонгора.
42. Проблема самогубства в античній і християнській етиці.
43. Етика Сенеки (“Моральні листи до Луцилія”).
44. Паскаль про природу людини (“Мислі”).
45. Етика Монтеня.
46. Протестантська етика (М. Вебер. “Протестантська етика і дух капіталізму”).
47. Теорія естетичного виховання Ф. Шіллера.
48. Філософія мистецтва Ф. Шеллінга.
49. Концепція синтезу мистецтв у естетиці романтизму.
50. Кіркегор як теоретик мистецтва (П. П. Гайденко. “Трагедія естетизму”).

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Яку роль у становленні науки естетики відіграв німецький мислитель Олександр-Готліб Баумгартен?
2. Як піфагорійці розуміли гармонію?
3. Значення понять “мімесис”, “калокагатія”, “катарсис”.
4. Роль категорії “міра” в античній естетиці.
5. Як античне поняття прекрасного пов'язане з ідеєю “золотого перерізу”?

6. Прокоментуйте вислів Августина Аврелія: “Немає нікого, хто б до нас, християн, був ближче, ніж платоніки”.
7. Вплив теології на формування середньовічної естетики.
8. Як ви розумієте тезу про канонічність і символізм середньовічного мистецтва?
9. Роль поняття “світло” в середньовічній естетиці.
10. Назвіть найкрасивіший (на ваш погляд) вірш. Вибір обґрунтуйте.
11. Що означає studia humanitatis?
12. Особливість ренесансного гуманізму.
13. Що таке лінійна перспектива?
14. Особливість північного Відродження.
15. Прокоментуйте вислів І. Канта про те, що Просвітництво — це здатність користуватися власним розумом.
16. Зв'язок раціоналізму (картезіанства) як філософської течії з класицизмом як естетичною доктриною.
17. Основні ідеї трактату Буало “Мистецтво поетичне”.
18. Особливість кантівського розуміння природи генія.
19. Відмінність понять “мета” і “ідеал”.
20. Значення термінів “символ”, “алегорія”, “метафора”.
21. Що означає теза “свобода — це відповідальність”?
22. Роль художньої критики в художньому житті суспільства.
23. Що означає теза “мистецтво — це інтерпретація”?
24. Як співвідносяться національне і загальнолюдське в мистецтві? Обґрунтуйте свою думку, проаналізувавши конкретний твір.
25. Наведіть зразки нереалістичного мистецтва (абстракціонізм, експресіонізм, сюрреалізм). Обґрунтуйте власне ставлення до них.
26. Естетика романтизму: загальна характеристика.
27. Синтез мистецтв у художній системі романтизму.
28. Романтизм в опозиції класицизму.
29. Передромантизм: творчість Руссо, готичний роман, Sturm und Drang.
30. Європейська лірична поезія доби романтизму.
31. Мистецтво поезії: мета й художні засоби з погляду класицистів і романтиків.
32. Романтична іронія.
33. Чому середньовічну скульптуру і архітектуру називають “Біблією в камені”?

34. Естетичний ідеал середньовічного лицарства.
35. Гуманізм як принцип культури Відродження.
36. Зворотний бік ренесансного титанізму (О. Лосєв “Естетика Відродження”).
37. Доба Ренесансу: уявлення про ідеальну людину (Б. Кастільоне “Книга придворного”).
38. Ренесансний антропоцентризм (Піко делла Мірандола “Про гідність людини”).
39. Християнство очима романтика (Шатобріан “Теній християнства”).
40. Італійське Відродження: портретний живопис як втілення гуманістичного ідеалу.
41. Естетика Леонардо да Вінчі: “живопис є наука” (Леонардо да Вінчі “Книга про живопис”).
42. Ренесансний універсалізм: життя і творчість Леонардо да Вінчі.
43. Що символізує “вертикалізм” готичної архітектури?
44. Вплив Реформації на виникнення стилю бароко.
45. Як пов’язані раціоналізм філософії Декарта і художні особливості французького класицизму?
46. Естетика французького класицизму.
47. Етичний ідеал Жана Расіна (трагедія “Андромаха”).
48. Художні особливості мистецтва Північного Відродження (Нідерланди, Німеччина, Франція).
49. Риси стилю бароко: загальна характеристика.
50. Синтез мистецтв у художній системі бароко.
51. Архітектура італійського бароко (Берніні, Борроміні).
52. Е. Тезауро — провідний теоретик бароко.
53. Французький класицизм XVII ст.: загальна характеристика.
54. Французькі моралісти XVII ст.: Ларошфуко, Лабрюєр, Паскаль.
55. Етика Спінози.
56. Етика і естетика французьких просвітників-енциклопедистів: загальна характеристика.
57. Етика протестантизму.
58. Чому етику доби античності можна назвати “етикою свободи”, а християнську етику — “етикою любові”? Поясніть відмінність етичних доктрин, аналізуючи проблему самогубства.
59. Жанр опери як зразок синтезу мистецтв в естетиці романтизму.
60. Естетика Ф. Шеллінга.

Тестові завдання передбачають визначення рівня знань студентів із дисципліни “Естетика – етика”. Студент має виконати один з варіантів: підкреслити або обвести кружечком правильну відповідь.

Оцінку “відмінно” студент одержує тоді, коли правильно відповість на 9–10 питань; “добре” – на 7–8; “задовільно” – на 4–6; “незадовільно” – менше 4. Студент має обрати варіант, номер якого збігається з останньою цифрою номера залікової книжки. Якщо остання цифра номера “0”, слід обрати варіант 10.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ
з дисципліни
“ЕТИКА – ЕСТЕТИКА”

Варіант 1

1. Естетика – це:

- 1) наука про людську поведінку;
- 2) теорія моральності;
- 3) філософія мистецтва, зокрема філософія прекрасного;
- 4) моральна філософія;
- 5) розділ етики.

2. Зазначте категорії етики:

- 1) прекрасне, потворне;
- 2) добро, зло;
- 3) загальне, особливе;
- 4) трагічне, комічне;
- 5) доцільне, недоцільне.

3. Першим з філософів античності на соціальну природу людини

вказав:

- 1) Епікур;
- 2) Геракліт;
- 3) Арістотель;
- 4) Фалес;
- 5) Анаксимандр.

4. У нашому уявленні ідеальна людина за часів Відродження – це:

- 1) учений-дослідник;

- 2) творча особистість, митець;
- 3) мандрівник;
- 4) аскет;
- 5) селянин.

5. Концепцію “втечі від свободи” у XX ст. запропонував:

- 1) А. Швейцер;
- 2) П. Флоренський;
- 3) М. Бердяєв;
- 4) Е. Фромм;
- 5) З. Фрейд.

6. Етика – це:

- 1) теорія мистецтва;
- 2) моральна філософія;
- 3) один з розділів естетики;
- 4) наука про прекрасне;
- 5) наука про державу.

7. Термін “етика” походить з такої мови:

- 1) іврит;
- 2) латина;
- 3) давньогрецька;
- 4) німецька;
- 5) англійська.

8. Середньовічне уявлення про прекрасне – це:

- 1) втілення Бога;
- 2) довершена форма;
- 3) багатство змісту;
- 4) гармонійність;
- 5) таємничість.

9. Необхідною умовою щастя в етиці Г. С. Сковороди є:

- 1) багатство;
- 2) незалежність;
- 3) “сродна праця”;
- 4) влада;
- 5) чутливість.

10. Твердження: “Найбільша розкіш – розкіш людського спілкування” належить:

- 1) Ж. П. Сартру;

- 2) А. Камю;
- 3) Ф. Ніцше;
- 4) А. де Сент-Екзюпері;
- 5) Е. Фромму.

Варіант 2

1. Зазначте категорії естетики:

- 1) трагічне, комічне;
- 2) доцільне, недоцільне;
- 3) щастя, сенс життя;
- 4) раціональне, ірраціональне;
- 5) загальне, особливе.

2. Етика як наука виокремилась:

- 1) за часів античності;
- 2) у IX ст.;
- 3) у XIII ст.;
- 4) за часів середньовіччя;
- 5) у XVIII ст.

3. Згідно з вченням Арістотеля мистецтво — це:

- 1) наслідування природи;
- 2) відтворення внутрішнього світу митця;
- 3) джерело насолоди;
- 4) засіб пізнання світу;
- 5) джерело влади над людьми.

4. Провідною ідеєю естетики класицизму є:

- 1) боговтілення;
- 2) містицизм;
- 3) влада розуму;
- 4) сильні пристрасті;
- 5) гедонізм.

5. Провідною ідеєю етики А. Швейцера є:

- 1) антропоцентризм;
- 2) гуманізм;
- 3) благоговіння перед життям;
- 4) раціоналізм;
- 5) персоналізм.

6. Можливість поєднання етики та естетики в одну дисципліну зумовлює:

- 1) тотожність термінології;
- 2) подібна проблематика;
- 3) єдність істини, добра та краси;
- 4) спільне походження;
- 5) традиція викладання.

7. Термін “естетика” походить з такої мови:

- 1) іврит;
- 2) латина;
- 3) німецька;
- 4) давньогрецька;
- 5) англійська.

8. За античними уявленнями досконала людина — це:

- 1) аскет;
- 2) воїн-володар;
- 3) моральні чесноти;
- 4) фізична досконалість;
- 5) поєднання фізичної та моральної досконалості.

9. Провідний жанр мистецтва за часів Відродження:

- 1) література;
- 2) театр;
- 3) музика;
- 4) живопис;
- 5) архітектура.

10. Представники естетики німецького романтизму:

- 1) Маркс, Фейєрбах;
- 2) Шлегелі, Гегель;
- 3) Новалис, Шеллінг;
- 4) Юм, Декарт;
- 5) Бюхнер, Фогт.

Варіант 3

1. Естетика як наука виокремилась:

- 1) за часів античності;
- 2) за часів середньовіччя;
- 3) у XV ст.;

4) у XVIII ст.;

5) у XIX ст.

2. Перші класичні наукові праці в галузі етики належать:

1) Сократу;

2) Демокріту;

3) Ціцерону;

4) Аристотелю;

5) Платону.

3. Етичний ідеал середньовіччя – це:

1) працьовитий селянин;

2) могутній володар;

3) творча особистість, митець;

4) монах-аскет;

5) лицар-воїн.

4. Провідний теоретик французького класицизму:

1) Сен-Сімон;

2) Паскаль;

3) Расін;

4) Буало;

5) Лафонтен.

5. Найвище місце в естетичній ієрархії романтизму посідає:

1) література;

2) живопис;

3) музика;

4) архітектура;

5) скульптура.

6. Термін “естетика” запропонував:

1) Горацій;

2) Платон;

3) Фома Аквінський;

4) Баумгартен;

5) Фіхте.

7. Провідний жанр мистецтва за часів середньовіччя:

1) живопис;

2) архітектура;

3) музика;

- 4) література;
- 5) скульптура.

8. Світоглядна основа стилю бароко:

- 1) протестантизм;
- 2) контрреформація;
- 3) раціоналізм;
- 4) гуманізм;
- 5) містицизм.

9. Гуманізм — це принцип культури:

- 1) середньовіччя;
- 2) Відродження;
- 3) античності;
- 4) Просвітництва;
- 5) романтизму.

10. Провідні постаті естетики екзистенціалізму:

- 1) Сартр, Камю;
- 2) Брехт, Джойс;
- 3) Іонеско, Піранделло;
- 4) Кафка, Набоков;
- 5) Барт, Дерріда.

Варіант 4

1. Найгуманнішим є такий державний устрій:

- 1) деспотія;
- 2) тиранія;
- 3) абсолютна монархія;
- 4) конституційна монархія;
- 5) республіка.

2. Гегель називає класичним такий суспільний стан, коли:

- 1) цілі та цінності колективу домінують над цілями і цінностями індивіда;
- 2) цілі і цінності індивіда домінують над цілями і цінностями колективу;
- 3) цілі і цінності індивіда перебувають у рівновазі з цілями і цінностями колективу;
- 4) інтереси держави вищі над усе;
- 5) інтереси індивіда вищі над усе.

3. Естетичним ідеалом класицизму є:

- 1) середньовіччя;
- 2) античність;
- 3) Відродження;
- 4) бароко;
- 5) ман'єризм.

4. Утопія – це:

- 1) місце, якого не існує;
- 2) щаслива країна;
- 3) ідеальна держава;
- 4) довершене суспільство;
- 5) недосяжна мрія.

5. Моральною доктриною Л. Толстого є:

- 1) любов до ближнього;
- 2) фаталізм;
- 3) непротивлення злу насильством;
- 4) активний опір насильству;
- 5) самовдосконалення.

6. Олександра Македонського виховував:

- 1) Епіктет;
- 2) Епікур;
- 3) Сократ;
- 4) Арістотель;
- 5) Платон.

7. Найвище місце в естетичній ієрархії класицизму посідає:

- 1) живопис;
- 2) скульптура;
- 3) поезія;
- 4) архітектура;
- 5) музика.

8. Золотим правилом моральності є:

- 1) око за око, зуб за зуб;
- 2) пізнай самого себе;
- 3) чого не любиш в інших, того й сам не роби;
- 4) люби ближнього як самого себе;
- 5) не протистояли злomu.

9. Природа людини є:

- 1) сталою;
- 2) абсолютно мінливою;
- 3) єдністю сталості й мінливості;
- 4) незбагненою;
- 5) такою, що визначається інстинктами.

10. В етиці Е. Фромма сенс життя полягає:

- 1) в розкритті творчих потенцій людини;
- 2) боротьбі зі злом;
- 3) самовдосконаленні;
- 4) нагромадженні багатства;
- 5) нагромадженні мудрості.

Варіант 5

1. Головним етичним принципом давньокитайської філософії є:

- 1) недіяння;
- 2) самовдосконалення;
- 3) злиття з природою;
- 4) покора долі;
- 5) шанобливість до людей похилого віку.

2. Французькими моралістами XVII ст. були:

- 1) Корнель, Расін;
- 2) Декарт, Гассенді;
- 3) Ларошфуко, Лабрюйєр;
- 4) Пуссен, Лоррен;
- 5) Ватто, Ланкре.

3. Естетичний ідеал романтизму – це:

- 1) античність;
- 2) середньовіччя;
- 3) Відродження;
- 4) рококо;
- 5) бароко.

4. Вислів: “Краса врятує світ” належить:

- 1) Л. Толстому;
- 2) О. Пушкіну;
- 3) Ф. Достоєвському;
- 4) А. Швейцеру;
- 5) М. Реріху.

5. Найвидатнішим майстром сюрреалістичного живопису XX ст. був:

- 1) В. Кандінський;
- 2) К. Малевич;
- 3) А. Матіс;
- 4) С. Далі;
- 5) М. Ернст.

6. Зазначте, що є основою моральності в етиці І. Канта:

- 1) істина;
- 2) доцільність;
- 3) добра воля;
- 4) краса;
- 5) користь.

7. Етична доктрина християнства полягає в такому:

- 1) підкоряйся владі;
- 2) кесарю — кесарево, а богові — богово;
- 3) люби ближнього як самого себе;
- 4) не протистояли злomu;
- 5) пізнай самого себе.

8. Головною ідеєю естетики класицизму є:

- 1) добре мистецтво твориться за правилами;
- 2) мистецтво — це втілення Бога;
- 3) мистецтво — це засіб пізнання світу;
- 4) мистецтво є втіленням внутрішнього світу митця;
- 5) мистецтво — це наслідування природи.

9. Головна ідея твору Ж. Ж. Руссо “Розвідка про науки й мистецтва” (1750) полягає в тому, що розвиток наук і мистецтв:

- 1) поліпшує людську моральність;
- 2) не впливає на моральність;
- 3) погіршує моральність;
- 4) підносить людину над природою;
- 5) сприяє зміцненню державності.

10. Провідними посталями естетики критичного реалізму є:

- 1) Новіков, Карамзін;
- 2) Мерзляков, Войцехович;
- 3) Норвід, Словацький;
- 4) Чернишевський, Добролюбов;
- 5) Погодін, Галич.

Варіант 6

1. Предметом етики є:

- 1) мораль;
- 2) справедливість;
- 3) доцільність;
- 4) право;
- 5) доброчесність.

2. Credo Сократа:

- 1) будь мужнім;
- 2) не чини кривди;
- 3) я знаю, що я нічого не знаю;
- 4) я знаю, що я не досконалий;
- 5) корися владі.

3. Світоглядна основа картезіанства:

- 1) відчуваю, отже існую;
- 2) страждаю, отже існую;
- 3) мислю, отже існую;
- 4) пам'ятаю, отже існую;
- 5) кохаю, отже існую.

4. Вчення про основоположний моральний обов'язок – категоричний імператив належить:

- 1) Шеллінгу;
- 2) Фіхте;
- 3) Гегелю;
- 4) Канту;
- 5) Шлегелю.

5. Твердження “Естетика – етика майбутнього” належить:

- 1) Фадєєву;
- 2) Гладкову;
- 3) Горькому;
- 4) Буніну;
- 5) Толстому.

6. Висловлювання “Людина є те, що вона робить” належить:

- 1) Канту;
- 2) Шлейєрмахеру;
- 3) Гегелю;
- 4) Марксу;
- 5) Фейєрбаху.

7. Основа християнської моралі:

- 1) заповіді Мойсея;
- 2) парадокси Тертуліана;
- 3) твори Аврелія Августина;
- 4) трактати Орігена;
- 5) твори Сімеона Нового Богослова.

8. Концепція гармонійного поєднання етики та політики належить:

- 1) Геракліту;
- 2) Демокріту;
- 3) Протагору;
- 4) Аристотелю;
- 5) Карнеаду.

9. Концепція граничного розмежування політики і етики була обґрунтована:

- 1) Чезаре Борджіа;
- 2) Лоренцо Валла;
- 3) Джордано Бруно;
- 4) Нікколо Макіавеллі;
- 5) Бальдасаре Кастільоне.

10. Кому належить вислів: “Щастя – це боротьба”:

- 1) Марксу;
- 2) Енгельсу;
- 3) Леніну;
- 4) Бакуніну;
- 5) Кропоткіну.

Варіант 7

1. Твердження “Людина є таїна” належить:

- 1) Т. Шевченко;
- 2) М. Гоголю;
- 3) Ф. Достоєвському;
- 4) Г. Сковороді;
- 5) І. Котляревському.

2. Зазначте значення терміну “калокагатія”:

- 1) поєднання благочестя і розуму;
- 2) поєднання фізичної і моральної досконалості;

- 3) поєднання поваги до законів і стабільності в суспільстві;
- 4) поєднання військової дисципліни та ксенофобії.

3. Зазначте систему виховання в Стародавній Греції:

- 1) метріопатія;
- 2) плеонаксія;
- 3) пайдейя;
- 4) пролепсіс;
- 5) діанойя.

4. Найвидатніші представники романтизму у французькому мalarстві:

- 1) Ватто, Ланкре;
- 2) Буше, Фрагонар;
- 3) Пуссен, Лоррен;
- 4) Енгр, Давід;
- 5) Жеріко, Делакруа.

5. Філософське підґрунтя класицизму:

- 1) сенсуалізм;
- 2) позитивізм;
- 3) картезіанство;
- 4) прагматизм.

6. Класицизм XVIII ст. наслідував:

- 1) бароко;
- 2) ренесанс;
- 3) античність;
- 4) середньовіччя.

7. Зазначте митця, у творчості якого відбито крах ренесансного ідеалу людини:

- 1) Рафаель;
- 2) Леонардо;
- 3) Мікеланджело;
- 4) Боттічеллі;
- 5) Джорджоне.

8. Зазначте, яку добу в історії європейської культури можна назвати “добою зору”:

- 1) античність;
- 2) Ренесанс;

- 3) Просвітництво;
- 4) середньовіччя;
- 5) бароко.

9. Провідна ідея естетики бароко:

- 1) наслідування природи;
- 2) втілення Бога;
- 3) зближення далеких ідей;
- 4) зміцнення державності.

10. Зазначте, в якій з європейських країн постав імпресіонізм:

- 1) у Британії;
- 2) у Голландії;
- 3) в Іспанії;
- 4) у Франції;
- 5) в Італії.

Варіант 8

1. Гомерівська етика найвищою метою життя проголошує:

- 1) багатство;
- 2) владу;
- 3) славу;
- 4) любов;
- 5) мудрість.

2. Гедонізм — етична доктрина, що проголошує найвищою цінністю:

- 1) любов;
- 2) владу;
- 3) насолоду;
- 4) мудрість;
- 5) знання.

3. Зазначте, що являє собою прагматизм:

- 1) етику любові;
- 2) етику благоговіння перед життям;
- 3) етику користі;
- 4) етику насолоди;
- 5) етику обов'язку.

4. Найвидатніші представники римського стоїцизму:

- 1) Епіктет, Марк Аврелій;
- 2) Горацій, Овідій

- 3) Август, Траян
- 4) Калігула, Нерон
- 5) Ювенал, Марціал

5. Батьківщиною романтизму є:

- 1) Англія;
- 2) Франція;
- 3) Німеччина;
- 4) Іспанія;
- 5) Італія.

6. Зазначте європейську країну, в якій у XVII ст. постав класицизм як цілісний художній напрям:

- 1) в Англії;
- 2) у Франції;
- 3) в Італії;
- 4) у Голландії;
- 5) у Німеччині.

7. Найвидатніші представники класицизму у французькому малярстві:

- 1) Мане, Ренуар;
- 2) Моне, Коро;
- 3) Буше, Фрагонар;
- 4) Пуссен, Давід;
- 5) Ватто, Ланкре.

8. Філософське підґрунтя стилю рококо:

- 1) раціоналізм;
- 2) сенсуалізм;
- 3) позитивізм;
- 4) прагматизм;
- 5) містицизм.

9. Зазначте, як Блез Паскаль характеризує людину:

- 1) міра всіх речей;
- 2) богоподібна істота;
- 3) краса Всесвіту;
- 4) тростинка, що мислить;
- 5) славетний майстер.

10. Автор “Листів про естетичне виховання”:

- 1) Вольтер;

- 2) Кант;
- 3) Гете;
- 4) Шиллер;
- 5) Шеллінг.

Варіант 9

1. Зазначте давньогрецького філософа, який обґрунтував доктрину гедонізму:

- 1) Діоген Лаертський;
- 2) Зенон з Кітіону;
- 3) Діоген Сінопський;
- 4) Фалес Александрійський;
- 5) Арістипп з Кірени.

2. Основа етики Сократа-Платона. Щоб чинити добро, потрібно:

- 1) знати, що є добро;
- 2) знати закони держави;
- 3) бути побожним;
- 4) бути мужнім;
- 5) бути справедливим.

3. Найвище благо в етиці Епікура:

- 1) любов;
- 2) дружба;
- 3) насолода;
- 4) взаєморозуміння;
- 5) мудрість.

4. Зазначте добу в історії європейського мистецтва, яку можна назвати “добою слуху”:

- 1) античність;
- 2) середньовіччя;
- 3) Відродження;
- 4) бароко;
- 5) Просвітництво.

5. Основа християнської етики:

- 1) розум;
- 2) воля;
- 3) любов;
- 4) надія;
- 5) мудрість.

6. Провідна ідея естетики Ренесансу:

- 1) влада розуму;
- 2) наслідування природи;
- 3) втілення Бога;
- 4) зміцнення державності.

7. Найбільш повно ренесансний ідеал “універсальної людини” втілено в постаті:

- 1) Миколи Кузанського;
- 2) Данте Аліг'єрі;
- 3) Піко делла Мірандола;
- 4) Леонардо да Вінчі;
- 5) Джордано Бруно.

8. Зазначте мистецький жанр, який найкраще втілює романтичний принцип синтезу мистецтв:

- 1) поезія;
- 2) живопис;
- 3) опера;
- 4) архітектура;
- 5) скульптура.

9. Зазначте літературний жанр, який досяг найвищого розквіту в XIX ст.:

- 1) ода;
- 2) байка;
- 3) роман;
- 4) комедія;
- 5) трагедія.

10. Зазначте, кому належить концепція аполонічного та діонісійського начал у культурі:

- 1) Шопенгауеру;
- 2) Ніцше;
- 3) Веберу;
- 4) Адорно;
- 5) Бахтіну.

11. Зазначте культуролога XX ст., який обгрунтував концепцію мистецтва як гри:

- 1) С. Аверінцев;
- 2) О. Лосев;
- 3) Й. Хейзінга;

- 4) А. Тойнбі;
- 5) Р. Гвардіні.

Варіант 10

1. Зазначте давньогрецького філософа, який став засновником стоїцизму:

- 1) Зенон;
- 2) Епікур;
- 3) Арістотель;
- 4) Анаксимандр;
- 5) Сократ.

2. Вперше людські характери дослідив:

- 1) Епікур;
- 2) Теофраст;
- 3) Парменід;
- 4) Протагор;
- 5) Демокріт.

3. Зазначте, в якому з діалогів Платона постає проблема прекрасного:

- 1) Парменід;
- 2) Федр;
- 3) Бенкет;
- 4) Горгій;
- 5) Іон.

4. Зазначте, хто запропонував термін “Відродження”:

- 1) Тиціан;
- 2) Альберті;
- 3) Мор;
- 4) Вазарі;
- 5) Сфорца.

5. Культура доби Відродження:

- 1) монологічна;
- 2) діалогічна;
- 3) містична;
- 4) раціоналістична.

6. Трактат Джованні Піко делла Мірандола “Про гідність людини” постав у добу:

- 1) античності;

- 2) середньовіччя;
- 3) Відродження;
- 4) Просвітництва;
- 5) бароко.

7. Найвище місце в естетичній ієрархії Ренесансу посідає:

- 1) скульптура;
- 2) поезія;
- 3) музика;
- 4) живопис;
- 5) архітектура.

8. Провідний теоретик бароко:

- 1) Марчелло;
- 2) Монті;
- 3) Тезауро;
- 4) Арчімбольдо;
- 5) Берніні.

9. Провідна ідея етики класицизму:

- 1) гедонізм;
- 2) прагматизм;
- 3) утилітаризм;
- 4) самозречення в ім'я держави;
- 5) самореалізація особистості.

10. Коллаж як метод художньої творчості притаманний добі:

- 1) бароко;
- 2) Ренесансу;
- 3) античності;
- 4) постмодернізму;
- 5) романтизму.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Августин* Аврелий. Ісповедь. — М., 1997.
2. *Аристотель*. Сочинення: В 4 т. — М., 1977–1983.
3. *Барг М. А.* Епохи и идеи. Становление историзма. — М., 1987.
4. *Баткин Л. М.* Итальянское Возрождение. Проблемы и люди. — М., 1995.

5. Бердяев Н. А. Смысл истории. — М., 1990.
6. Бердяев Н. А. Философия свободы. Смысл творчества. — М., 1989.
7. Библия. Книги Священного писания Ветхого и Нового Завета канонические. — Минск, 1993.
8. Боров Ю. Б. Эстетика. — М., 1988.
9. Буало Н. Поэтическое искусство. — М., 1957.
10. Вазари Дж. Жизнеописания наиболее знаменитых живописцев, ваятелей и зодчих. — М., 1971.
11. Валери П. Об искусстве. — М., 1993.
12. Ванслов В. В. Эстетика романтизма. — М., 1966.
13. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма. — К., 1994.
14. Гайденко П. П. Трагедия эстетизма. — М., 1970.
15. Гегель Г. В. Ф. Эстетика: В 4 т. — М., 1968—1973.
16. Гейзенберг В. Смысл и значение красоты в точных науках // Вопросы философии. — 1979, № 12.
17. Гейзинга Й. Homo Ludens. — К., 1994.
18. Гнедич П. П. Всемирная история искусств. — Л., 1996.
19. Голеннищев-Кутузов И. Буало барокко // Романские литературы. — М., 1976.
20. Горащий, Квинт Флакк. Собрание сочинений. — СПб., 1993.
21. Гриненко Г. В. Хрестоматия по истории мировой культуры. — М., 1998.
22. Гулыга А. В. Немецкая классическая философия. — М., 1984.
23. Гулыга А. В. Принципы эстетики. — М., 1987.
24. Гулыга А. В. Эстетика Канта. — В кн.: И. Кант. Критика способности суждения. — М., 1994.
25. Гуревич А. Я. Категории средневековой культуры. — М., 1984.
26. Гуревич А. Я. Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства. — М., 1990.
27. Гусейнов А. А., Апресян Р. Г. Этика. — М., 1998.
28. Гусейнов А. А., Иррилиц Г. Краткая история этики. — М., 1989.
29. Данилова И. Е. Искусство средних веков и Возрождения. — М., 1984.
30. Даниэль С. М. Искусство видеть. — Л., 1990.
31. История европейской культуры / Авт.-сост. А. В. Пустовит. — К., 2002.
32. Кривцун О. А. Эстетика. — М., 1998.
33. Лессинг Г. Э. Лаокоон. — М., 1957.

34. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики. Софисты. Сократ. Платон. — М., 1969.
35. *Лосев А., Шестаков В.* История эстетических категорий. — М., 1966.
36. *Лосев А. Ф.* Эстетика Возрождения. — М., 1978.
37. *Малахов В. А.* Этика. — К., 1996.
38. *Платон.* Собр. соч.: В 4-х т. — М., 1980.
39. *Шеллинг Ф.* Философия искусства. — М., 1966.
40. *Фромм Э.* Психоанализ и этика. — М., 1993.
41. *Фромм Э.* Искусство любить. — М., 2001

Додаткова

1. *Асеев Ю.* Шедевры світової архітектури. — К., 1982.
2. *Білецький П.* У контексті світового авангарду. — К., 1990.
3. *Богословский М.* Парадоксы культуры XX столетия. — Харьков, 2000.
4. *Винничук Л.* Люди, нравы и обычаи Древней Греции и Рима. — М., 1988.
5. *Григорович В.* Великие музыканты Западной Европы. — М., 1982.
6. *Грищенко В.* Культура эпохи Просвітництва. — К., 1994.
7. *Єфименко В.* Культура середньовіччя. Культура Відродження. — К., 1994.
8. *Зубов В.* Леонардо да Винчи. — М., 1982.
9. *Иванов К.* Многоликое средневековье. — М., 1996.
10. *Ивбулис В.* Модернизм и постмодернизм. — М., 1988.
11. *Иванов К.* Трубадуры, труверы и миннезингеры. — М., 1997.
12. *Історія української та зарубіжної культури.* — К., 1999.
13. *Кантор А.* Изобразительное искусство XX века. — М., 1973.
14. *Карсавин Л.* Культура средних веков. — К., 1995.
15. *Корінний М.* Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. — К., 2000.
16. *Краснодембський З.* На постмодерністських роздоріжжях культури. — К., 2000.
17. *Крип'якевич І.* Історія української культури. — К., 1999.
18. *Куликова И.* У истоков модернизма. — М., 1980.
19. *Культура народов Центральной и Юго-Восточной Европы XVIII—XIX вв.* — М., 1990.

20. *Куманецкий К.* История культуры Древней Греции и Рима. — М., 1990.
21. *Ліндсей Д.* Коротка історія культури від доісторичних часів до доби Відродження. — К., 1995.
22. *Лінч Джозеф.* Середньовічна церква. — К., 1994.
23. *Лозовий О.* Основи художньої культури. — Харків, 1997.
24. *Лосев І.* Історія і теорія світової культури. Європейський контекст. — К., 1995.
25. *Лотман Ю.* Беседи о культуре. — М., 1994.
26. *Лотман Ю.* Феномен культуры. — М., 1978.
27. *Макаров А.* Світло українського бароко. — К., 1994.
28. *Митці України.* Енциклопедичний довідник. — К., 1992.
29. *Нейхардт О., Шишова І.* Сім чудес світу. — Одеса, 1996.
30. *Ничкало С.* Мистецтвознавство: Короткий тлумачний словник. — К., 1999.
31. *Обломиевский Д.* Французский классицизм. — М., 1988.
32. *Підлісна Г.* Світ античної культури. — К., 1889.
33. *Полікарпов В.* Лекції з історії світової культури. — К., 2000.
34. *Постмодерн* в філософії, науці, культурі. — Харьков, 2000.
35. *Тайлор Э.* Первобытная культура. — М., 1989.
36. *Теорія та історія світової і вітчизняної культури.* — Львів, 1992.
37. *Шейко В.* Історія художньої культури. Первісність. Стародавній світ. — Харків, 1999.
38. *Юхвидин П.* Мировая художественная культура. — М., 1996.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Плани самостійної роботи відповідно до змістових модулів дисципліни “Етика і естетика”	3
Питання для самостійної роботи.....	6
Питання для самоконтролю	7
Тестові завдання з дисципліни “Етика – естетика”	10
Список літератури.....	27

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Т. М. Федосенко*
Комп’ютерне верстання *Н. М. Музиченко*

Зам. № ВКЦ-3907

Підп. до друку 12.05.09. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.
Ум. друк. арк. 1,8. Обл.-вид. арк. 1,4. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, пр. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*